

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 35
máj 2025
cena 2 eurá

5

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Prečo by sme nemali mlčať

NÁŠ ROZHOVOR

Čím to je, že viacerí ľudia z okruhu politických väzňov komunizmu odmietajú spomínať na roky utrpenia? Chcú mať pokoj. Chcú mať už konečne pokoj. Pre pamäť národa je to veľká strata autentického svedectva, lebo oficiálna historiografia obdobia komunizmu akosi nereflektuje. Roman JESENSKÝ však nepatrí medzi nich. Už v čísle 7/8 2021 poskytol rozhovor o svojom otcovi a nebál sa v ňom dotknúť ani najvyššie postavených súdruhov. Po výzve vedenia organizácie, aby deti politických väzňov prehovorili o svojom živote, sa opäť prihlásil.

● Najskôr by sme si mali povedať, prečo sa váš otec stal politickým väzňom?

Šéfoval odborom vo Východoslovenských železniarňach. V roku 1968, keď spojenecké vojská Varšavskej zmluvy prekročili hranice vtedajšieho

Roman Jesenský

Foto Eva Zelenayová

Česko-Slovenska, som mal len päť rokov. Mama nám hovorila, že otec vtedy išiel protestovať k veliteľovi vojsk v Košiciach. Pokojne ho mohli zastreliť, že si niečo také dovolil. V rámci železniarní dokonca podporoval vydávanie letákov, ktoré tlačili každý deň po 21. auguste. Pritom

mal dve deti a nebál sa postaviť proti okupácii. Ako som povedal už v roku 2021, keď okupačné vojská obsadili redakcie, v železniarňach sa pohybovala vojenská pojazdová vysielačka, z ktorej vychádzalo aktuálne spravodajstvo. Je to zdokumentované.

Pokračovanie na 10. strane

V ČÍSLE

Ján Litecký Šveda Ako splanirovať Európu na púštnu step	2
Eva Zelenayová Komunizmus zmizol, komunisti zostali	3

Barbarská noc	4-5
Martin Homza Svätopluk a vznik Strednej Európy IV	7
Bruno Čanády Čo odviaľ Trianon	8

Marián Tkáč Neprepisujme, prosím, históriu	9
Jozef Krištof Život plný vzdoru...	12

Jozef M. Rydlo „Môj“ Jorge Bergoglio	13
Stalo sa	14
Zo života PV ZPKO	15

ročník 35 • máj 2025

Ako splanirovať Európu na púštnu step

Traduje sa, že blahobyť a rozkvet Európy, ktorý nemá vo svete a v dejinách obdobu, stojí na troch vrškoch: Golgota, Akropola a rímsky Kapitol. Európa vždy napredovala, keď bola verná týmto svojim trom východiskám. Rovnako kultúrne, duchovne ako aj materiálne.

V súčasnosti však vo zvýšenom počte pozorujeme javy a snahy, ktoré tento „triumvirát“ chcú zosadiť. Tieto snahy samozrejme nie sú žiadnou novinkou, svoj najviditeľnejší nástup zažili počas Francúzskej revolúcie a potom už úplne brutálny v ruskej októbrovej revolúcii. Ale to čo sa teraz deje, a nielen u nás, už začína pripomínať organizované šírenie. Solženicynovo „nežiť v lži“ ani za čias komunizmu nebolo také aktuálne ako teraz. Vtedy bola tá protieurópska propaganda proti všetkej prirodzenosti ešte dosť primitívna a nebolo až také ťažké ju prekuknúť a žiť svoj život v pravde, aj keď v ústraní a skromnosti. Keď sa teraz naše hlavy vznášajú v oblakoch klamstiev, treba vedieť nechať aspoň nohy zakotviť v základoch našej tradičnej európskej pravdy.

Súčasný rozklad normálneho života je sčasti plánovitý a z nenávisťi, hlavne voči „Golgotě“, sčasti kvôli nekonečnej hlúposti ľavičiarov intelektuálov. Žiaľ, v tomto aj tí naši majú „svetové“ parametre. No ani náhodou im nedôjde, že si rozkladajú a ničia aj vlastný život, napriek všetkým ich sťažnostiam na spoločenské problémy či takmer masový nástup najsofistikovanejších duševných porúch z nenormálnych životných pomerov, hlavne u mladých. No z čias „Akropoly“ by mohli vedieť, že občianska vojna je zlom pre obidve strany. Ale to je pre nich už dávno prekonaná, hoci nikdy nepoznaná „starina“... No o tom neskôr.

Kresťanstvo je svedomie, pokora...

Začnem Golgotou a Novým zákonom. Práve kresťanstvo je ten najvýraznejší fenomén, ktorý spravil Európu tak odlišnú od ostatných svetadielov. Tak kultúrne ako aj ekonomicky. Ibaže akurát tí najväčší a absolutistickí vyznávači materiálna za živý svet nechcú vidieť, že nie Ázia so svojim hinduizmom, budhizmom, islamom, konfucianizmom, šintoizmom, ani Afrika a jej animizmus, šamanizmus, ba ani Južná Amerika so všetkými svojimi kultami ako je Kult matky Pachamama, ale kresťania so svojimi kľástormi, čo boli vtedajšie „Silicon Valley“, priniesli o.i. aj materiálny rozkvet, aký nemá v histórii ľudstva obdobu. Naša mládež sa preteká, kto má aké tenisky a deti v iných svetadieloch, dedičia iných náboženstiev si vyrezávajú svoje Nike či Adidasky z pneumatík z áut vyrobených Európanmi a privádzajú si ich šnúrkami. My kresťania síce v žiadnom prípade nie sme vyznávači matérie, no na druhej strane sa za svoje ekonomické úspechy nehanbíme. Len ich treba využívať s mierou.

Jeden z nepríjemných javov súčasnosti s jeho absolútnou adoráciou materiálna je napríklad miznutie niektorých slov, ktoré nášmu životu dávali stáročia nezameniteľnú farbu a mimoriadne potrebnú hodnotovú oporu. Už by sme pomaly mohli spraviť **slovník stratených slov**, ako je svedomie, čestné slovo, pokora, povinnosť, poslušnosť, úcta, poctivosť, hanba... Aj s priloženými definíciami, aby dnešný vyprázdnený človek aspoň trochu vedel, z čoho pochádza a čo mu zabezpečuje ešte ako-tak bezpečný život, akokoľvek by si mylne myslel, že on už také niečo nepotrebuje. Naopak, verejný diskurz je znečistený novotvarmi či na nový spôsob použitými slovami ako gender, hoax, antirasizmus, wokizmus, ktoré sa kresťanom nenávisťne vmietajú do tváre každodennou masmediálnou propagandou.

Utopia sa v kloake

O „pyšne“ pochodujúcom genderi sme už písali skôr. A kresťania ešte vedia, že pýcha je jeden zo siedmich hlavných hriechov. Tu ešte pripomeniem, že aj európskeho kresťanského umenia s jeho takmer neobsiahnuteľným bohatstvom, sa usilujú zmocniť všelijaké pokútne postavy, pre ktoré je nenávisť voči kresťanstvu, perverzia a výrony kloaky vrcholom „umeleckého“ slovníka. Ale to len preto, aby všetko, na čo nemajú títo chudobníci šancu tvorivo dosiahnuť, mohli opluť a potupiť. Nikdy však nemôže byť tvorcom niekto, kto má v srdci len nenávisť, to sú nemeniteľné základy každého umenia. Rovnako ako to nemôžu byť ani ideologické poučky, čo platilo rovnako pre primitívnych prostitútov socialistického realizmu, ako to platí pre súčasnú oveľa chytráckejšiu neokominternu. Ale podstata je rovnaká. Paumenie.

Do spomínaného slovníka slov na vyhynutie by sa malo zaradiť aj slovo vďačnosť. Minule v jednom progresívne angažovanom kultúrnom časopise som si prečítal chválu na jednu autorku, že dala „modernistické zaucho verejnému vkusu“. Odhladnuc od toho, že to je už trápne vyvetrané klišé z konca XIX. storočia, tak sa pýtam: koho to že chcela autorka biť? Svojich rodičov, svojich starých rodičov z vďačnosti za to, že sa jej postarali o bezstarostný život, možnosť študovať hoci aj v Paríži a o bezpečnosť, že môže chodiť v parádnom oblečení, aké si len vyberie, slobodne po ulici? (Teda aspoň zatiaľ.)

Nuž, aj keď naše tri európske vršky nie sú nijaké Himaláje, aspoň čo sa výšky týka, jeden úvodník nestačí na to, aby sa dala popísať ich súčasná nivelácia, preto Akropolu aj Kapitol si ponecháme nabudúce. Najmä rímskemu Kapitolu a jeho právnomu dedičstvu je treba v súčasnosti venovať väčšiu pozornosť, lebo komunistická spupnosť naberá opäť nebyvalé obrátky.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska (KPVS) • **Séfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Bruno Čanády, Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku:** 2 EUR • **Predplatné 20 EUR/kalendárny rok** • **Predplatné pre zahraničných abonentov:** 50 USD vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciamy** • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

SPÝTALI SME SA

Margity Zimanovej

● Ako sa vám žije dnes?

Veľmi ma potešilo, že som mohla osobne zagratulovať nášmu členovi Julkovi Homolovi k okrúhlemu jubileu 95 rokov. Pán Homola spolu s mojou mamičkou Margitou Valentovou, Štefanom Kickom a Štefanom Skladanom 19. mája 1990 založili v Žiari nad Hronom organizáciu politických väzňov,

vtedy pod názvom KPVS. Julko v súčasnosti žije v Prenčove, v zariadení SENIOR PARK. Svoje narodeniny chcel osláviť s nami a s rodinou. Dcéra jeho sestry Mária Macková, ktorá tam pracuje, ma oslovila, či by som prišla. Samozrejme, veď Julko nám veľmi pomáhal zviditeľňovať sa. Odhalili sme päť pamätných tabúl, ktoré mu jeho kamarát Marián Košta v závode hliníkárne oxidoval, a na ktoré navrhoval texty.

Pokračovanie na 6. strane

Komunizmus zmizol, komunisti zostali

Keby nebolo Braňa Ondruša, europoslanka za Hlas-SD, kto by si spomenul, že 18. apríla 1947 popravili prezidenta prvej SR Jozefa Tisu? Úvod jeho článku na stránke Európske Noviny presne odzrkadľuje učivo dejepisu, ktoré sa museli učiť povojnové generácie a ako vidno, dodnes zostáva platné v oficiálnom diskurze. Že výklad slovenských dejín v 20. storočí postráda logiku je zreteľné aj z článku Ondruša. Že ide o typický komunistický výklad netreba vôbec pochybovať, veď autor sa hrdo hlási k svojej rodovej komunistickej DNA. Akoby vôbec nejestvoval rok 1989 a zvrhnutie totalitnej komunistickej ideológie.

Keď sa pred rokmi zamýšľali členovia našej organizácie, či má vôbec význam existencia organizácie politických väzňov komunizmu, ak komunizmus bol porazený, sám život ukazuje, že má, a veľký. V ostatnom čase sme boli svedkami ztvárňania a odsúdenia ľudí kvôli názorom, presvedčeniu. Dokonca pred Špecializovaným trestným súdom nedávno stál 78-ročný docent Ján Dudáš, ktorého súd uznal vinným ako extrémistu pre trestný čin „popierania a schvaľovania holokaustu“. Skutok mal spočívať v tom, že na In-foVojne, pod článkom s názvom „List docenta Dudáša šéfovi Múzea holokaustu v Seredi“, uverejnil text, ktorý napísal PhDr. Martinovi Korčokovi, PhD., vedúcemu múzea holokaustu. Súdného procesu sa zúčastnil aj Daniel Bombic, v súčasnosti tiež obvinený z extrémizmu. Bombic

súdne rozhodnutie voči doc. Dudášovi označil za „rovnaký proces ako s Mariánom Magátom, s Jaroslavom Rebornom, s jeho osobou, ako aj s Tiborom Rostasom“. Všetky súdne konania s týmito osobami sa týkali obvinení z extrémizmu.

Čo je však extrémizmus? Nie je extrémizmom všetko, čo nezodpovedá pravde? A čo je pravda?

SLOVO SVEDECTVA

Po druhej svetovej vojne súdili všetkých verejných funkcionárov počas prvej SR. Prezidenta popravili. Mnohí poslanci Slovenského snemu boli odsúdení na smrť. Stanislav Kaššovic vo svojej dizertačnej práci *Politická činnosť katolíckych kňazov – poslancov Slovenského snemu 1939-1945* opisuje ich osud. Odsúdenie na smrť alebo na doživotie boli bežné tresty. Kto nestihol ujsť za hranice, trest ho neminul. Veľmi presne to charakterizoval Štefan Osuský vo svojom článku v týždenníku *The Tablet*, čo Kaššovic cituje vo svojej práci, ba aj to, že najväčšia škoda pre národ vznikla poznaním „že je hriechom pracovať pre národ, je zločinom obetovať sa za vlasť, je previnením slúžiť verejnosti“.

A vidíme to aj po roku 1989. Dodnes je najväčším hriechom Vladimíra Mečiara obnova slovenskej štátnosti. Dokonca Michal Šimečka sa nevie dohodnúť so svojím otcom, či dal Soros peniaze na povalenie Mečiara alebo nie. Šimečka st. tvrdí, že iba pomocou Sorosových peňazí sa im podarilo povaliť Mečiara a jeho syn si robí posmech z toho, že ešte dnes niekto ve-

rí na rozprávky, že Soros dal peniaze na porážku Mečiara.

Peniaze.

Vždy boli rozhodujúce v organizovanej revolúcii. Učili sme sa ako ľud v roku 1917 zvrhol nenávideného cára a nastolil vládu ľudu. Ján Šafin vo svojom objemnom diele *Slobodomurári I* píše: „Informácia americkej tajnej služby z 12. decembra 1918 poznamenala, že veľké sumy pre Lenina a Trockého išli cez viceprezidenta FEDu Paula Warburga. A po bolševickom víťazstve Thompson a Robins navštívili Trockého a poslali Morgani z žiadosť o prevod jedného milióna dolárov na sovietsku vládu pre núdzové potreby.“

Kde je pravda? Beneš mal apetít trestať Slovákov za to, že si dovolili mať svoj štát. Ale že sa sami Slováci trestajú za to, a ešte takou argumentáciou, ktorej nemôže veriť ani sám autor Ondruš, keď píše, že sme sa možno mali počas prvej SR dobre, ale aj za cenu toho, že sme „vo veľkom vyrábali smrtiace zbrane“...

Ak národ stratí ideu vlastnej existencie, ak podľahne predstave, že je hriechom pracovať pre národ, že je zločinom obetovať sa za vlasť, že je previnením slúžiť verejnosti, poľahky sa stane korisťou kohokoľvek, akýchkoľvek záujmov. Komunita politických väzňov nezakladala organizáciu na to, aby zradila samu seba. A veľmi citlivo vníma, že síce komunizmus zmizol, ale komunisti ostali. Aj preto nemôže odísť z verejného života.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Barbarská noc v Banskej Bystrici

Od roku 2016 sa členovia PV ZPKO z celej republiky pravidelne stretávajú pri pamätnej tabuli venovanej kňazom a rehoľníkom Banskobystrickej diecézy na Barbarskú noc. Tohto roku uplynulo už 75 rokov od Akcie K, keď v noci z 13. na 14. apríla 1950 prepadli silové zložky štátu 56 kláštorov a rehoľných domov.

Pietna spomienka sa začala sv. omšou v Kostole sv. Alžbety a pokračovala pri pamätnej tabuli. V homílii hlavný celebrant P. Pavol Noga CM pripomenul účastníkom ich povinnosť byť pamäťou národa. Nemožno zabudnúť na surovosti vykonávateľov rozkazu likvidovať kláštory, „keď ŠtB v noci z 3. na 4. mája vstúpila do nášho domu a predstavený Štefan Krištín sa postavil pred nich s otázkou: „Akým právom to robíte?“ Odpoveď? Eštebák prišiel k nemu, položil mu pištoľ na hlavu a povedal: „Takým právom!“ . Pripomenul tiež, že tohtoročná pieta sa koná vo veľkonočnom čase, keď Ježiša zradil Judáš. No pri pohľade na kríž vidíme aj hrdinov. Homíliu zakončil slovami: „Nedovoľte, aby utrpenie národa niekto spochybňoval, zľahčoval, relativizoval, buďte pamäťou národa, kríž je odpoveďou, prečo sa to všetko stalo.“

Predsedička RO PV ZPKO v Banskej Bystrici Helena Halková spolu s predsedom PV ZPKO Jánom Liteckým Švedom položili veniec pri pamätnej tabuli a pietna spomienka pokračovala pripomenutím udalostí spred 75 rokov. Členky organizácie z Helpy prehľadli slávnostný akt svojimi spevmi a duchovný organizácie Ján Košiar predniesol príbeh jedného z mužov uvedených na pamätnej tabuli. Tohto roku si vybral Jozefa Steinhübela a jeho príhovor prinášame na ďalšej strane.

Pietna spomienka pokračovala neformálnymi rozhovormi počas obeda, ktoré sú vždy príležitosťou upevniť spoločenstvo našej komunity. Podakovanie patrí organizátorky pani Helene Halkovej. (ez)

Sprava Helena Halková, Ján Litecký Šveda a Mária Helexová počas aktu kladenia venca.

Foto Eva Zelenayová

Rezonoval príbeh Jozefa Steinhübela...

Foto Eva Zelenayová

Pietny akt pred budovou biskupstva.

Foto Eva Zelenayová

Zľava Štefan Macura OFM Cap, Pavol Noga CM a vdp. Ján Košiar počas sv. omše v Banskej Bystrici.

Foto Eva Zelenayová

Príbeh jedného mena z tabule

Na prelome rokov 1949/1950 hlavným nepriateľom komunistického režimu bola Katolícka cirkev. Režim sa rozhodol zlomiť jej "vplyv na masy" a za týmto účelom zasadil jej v roku 1950 štyri hlboké rany: domáce väzenie všetkých biskupov; Akcia K – likvidácia všetkých mužských reholí; Akcia P – likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi; Akcia R – paralýza činnosti ženských rehoľných spoločností.

Akcia K, ktorej 75. výročie si dnes pripomíname, je známa aj pod menom Barbar-ská noc. Blížiaci sa začiatok zásahu avizoval vedúci Slovenského úradu pre veci cirkevné Dr. Husák na zasadnutí sekretariátu ÚV KSS 16. marca 1950, keď oznamoval: „Akcia s kláštorami sa začne v najbližších dňoch. Začne sa procesom proti predstaveným niektorých kláštorov a potom bude sedem rádov kompletne sústredených, každý na jedno miesto... To bude veľká mobilizácia (štátnej) bezpečnosti, lebo sa to týka skoro 80 rehoľných stredísk. Na budúcej schôdzi sekretariátu podám presnú správu, najmä o politických opatreniach, lebo sa zdá, že z doterajších opatrení práve toto vyvolá najväčší rozruch. Týka sa to veľkého počtu miest a bude to – z hľadiska človeka z ulice – prevedené veľmi brutálnym spôsobom.“

V noci z 13. na 14. apríla 1950 bol zásah namierený proti šiestim rehoľiam: fran-tiškánom, salezianom, jezuitom, tešiteľom, redemptoristom a baziliánom. Bolo prepadnutých 56 kláštorov a rehoľných domov, v ktorých žilo 850 rehoľníkov.

Dnes si niečo povieme o Jozefovi Steinhublovi. Rehoľníkom síce nebol, bol diecéznym kňazom, ale jeho meno je uvedené tu, na našej tabuli v Banskej Bystrici.

JOZEF STEINHÜBL (1902 – 1984) sa narodil v Nemeckom (Nitrianskom) Pravne. Po teologických štúdiách ho za kňaza vysvätil 5. júla 1925 v Banskej Bystrici biskup Marián Blaha. Ako kaplán pôsobil v Kunešove, Slovenskej Ľupče, vo Vrúcku a v Sklenom a napokon ako farár v Handlovej. Bol aj redaktorom nemeckého katolíckeho týždenníka *Kirchenblatt*.

V rokoch 1938 – 1945 bol poslancom Slovenského snemu. Ako kňaz v parlamente nebol jediný, spolu ich bolo štrnásť.

Po vojne ho chytili na úteku – v Aši, v západných Čechách. Mesto bolo v americkej okupačnej zóne Jozef teda hľadal ochranu u Američanov. Americký dôstojník ho zaviedol k českému okresnému náčelníkovi, ktorému Jozef porozprával svoj osud. A ten ho dal hneď zavrieť. Mal rozkaz pozatvárať všetkých poslancov Slovenského snemu.

Bili ho už počas eskorty i po násilnom návrate do Handlovej. Až do bezvedomia. Po desiatich dňoch ho eskortovali do krajskej väznice v Bratislave. Jeho prvá otázka spolu-väzňom bola: „Bijú aj tu?“ Odpovedali mu, že áno. Ale našťastie jeho už viac nebili.

Strelol tu krajan, avšak na druhej strane zamrežovaného okna. Bol to prokurátor Juraj Šujan z Pravenca, ktorý počas prvej SR bol krajským sudcom. Šujan mu chcel silou-mocou dokázať velezradu. Tvrdil, okrem iného, že ho na fare v Sklenom navštevovali študenti z Ríše. Steinhüblová obžaloba obsahovala všetko, čoho sa Nemci podľa partizánov na Slovensku „dopustili“. Dňa 12. marca 1946 sa začalo jeho pojednávanie pred Národným súdom. **Predsedom senátu bol bývalý kňaz Jozef Kostka... O pár dní, 18. marca 1946, si Jozef Steinhübl vypočul rozsudok: trest smrti.**

Píše o tom vo svojej knihe *Mein Leben* (Stuttgart : Hilfsbund Karpatendeutscher Katholiken, 1975): „Keď som to počul, akoby do mňa hrom uderil. Studený pot mi vystúpil na čelo. Zmocnila sa ma iba nevýslovná zlosť, že som bol celkom nevinne odsúdený na smrť. V hneve a nenávisti na svojich sudcov som nepočul a nevidel nič, čo sa okolo mňa odohrávalo. Zrazu som zazrel kríž, ktorý vtedy ešte mohol stáť na stole. Šupiny mi spadli z očí a pomyslel som si: – Áno, aj teba, Pane Ježišu, odsúdili. Prečo by sa mne malo viesť lepšie? – Predseda sa na konci pojednávania opýtal môjho obhajcu *ex offa*, či požiada o milosť pre mňa. Tento rozhodne pritakal, povedal, že áno, ale keby sa boli pýtali mňa, či žiadam milosť, bol by som ju vo svojom hneve isto odmietol.“

Dva roky žil v neistote, či ho popravlia alebo či dostane milosť. Kritické dni boli vždy pondelok a štvrtok, lebo ak mal byť niekto popravený, museli ho v tieto dni ráno odviezť k lekárovi. Popravy sa totiž vykonávali v utorok a v piatok. Ak teda neodviedli na smrť odsúdeného väzňa v pondelok z cely, bol si istý, že sa dožije štvrtka.

Ak ho neodviedli ani vo štvrtok, mal lehotu do pondelka. Dva roky takto čakal na smrť aj kňaz Jozef Steinhübl. Mocní z druhej strany mreží mu aspoň dovolili slúžiť v cele svätú omšu. Jedného dňa ho však navštívil bystrický biskup Andrej Škrábik. Hneď pri príchode mu síce povedal, že má podpísať papier, že sa vzdáva handlovej fary, ale biskupova noha pod stolom odsúdenému na smrť naznačila viac – dobrú správu.

„Istý pondelok sa otvorili dvere na mojej cele,“ píše Jozef Steinhübl, „a dozorca mi povedal:

– Steinhübl, poďte!“

„Teraz som už ja na rade, pomyslel som si v prvom ľaku. Zdalo sa mi však neobvyklé, že prišiel po mňa iba jeden dozorca, nie dvaja, ako bolo zvykom. Vo väzenskom cirkuse, ako sme nazývali okrúhly priestor pred celami, nechal ma dlhšie samého. Napokon ma zaviedol do kancelárie, kde čakal na mňa úradník zo súdu. Smel som si dokonca sadnúť a potom som počul: – **Prezident Československej republiky využil svoje právo a premenil váš trest smrti na tridsaťročné väzenie.**

Ako vo sne som sa vrátil do cely. Bol som sám. Keď som pochopil zmysel vypočutých slov, chcel som poďakovať Pánu Bohu. Klakol som si, aby som sa pomodlil, no napokon som plakal od radosti ako malé dieťa.

Dňa 18. apríla 1948 ma odviezli do tábora v Ústí nad Oravou na stavbu priehrad... Na sviatok Zjavenia Pána 1949 som sa dostal do Leopoldova. Vtedy tu stála ešte kaplnka a bol tu dokonca aj väzenský kňaz. Mohol som slúžiť eucharistickú obetu, mal som aj svoj breviár, ale v auguste 1950 nám všetko to zakázali. Vianoce sme už preto slávili ilegálne. Starí dozorcovia nám zoopatrili víno a hostie. Bolo nás tu vtedy asi sto kňazov. Po Vianociach 1951, keď Leopoldov prebrala do správy pražská štátna bezpečnosť, sa situácia ešte zhoršila. Starých dozorcov vymenili za českých komunisticky drilovaných. Boli to zväčša celkom mladé, zvedené nástroje nelidského komunistického režimu. Viacerých väzňov premiestnili do Ilavy, ale ja som zostal v Leopoldove. Vo vnútornej časti väzenia bol dvojité drôtený plot so strážnymi vežami, osvetlením a psami. Leopoldov tak premenili na koncentračný tábor so šikanovaním všetkého druhu.

Prichádzalo stále viac transportov zo všetkých častí Česko-Slovenska. Prominentných väzňov dávali do skupín... Najväčšiu skupinu prominentných väzňov tvorili čelní predstavitelia Katolíckej cirkvi: biskupi, provinciáli reholí, profesori teológie, známi kazatelia. Často som sa divil, prečo i mňa drobného farára započítali medzi nich... Dali tu i kriminálnikov, ktorých inde nevedeli skrotiť. Leopoldov sa stal postrachom väzňov v celom Česko-Slovensku. Najhoršie bolo obdobie medzi januárom 1952 a začiatkom roku 1953. Hlad a šikanovanie boli našim každodenným chlebom, takže naše telo bolo iba koš a koža. Takto sme mali byť zlikvidovaní...

Najvážnejšou postavou medzi leopoldovskými väzňami bol celkom iste **spišský biskup Ján Vojtaššák**. Všetci ho milovali. Ba i dozorcovia mali pred ním úctu a rešpekt. Svojim hrdinským priamym a dôrazným náboženským postojom si naozaj zaslúžil, aby ho volali: „nekoronovanou hlavou katolíkov Slovenska, ktorí zachovali vernosť“.

Po Stalinovej smrti sa situácia trochu uvoľnila. Zostali sme síce ešte v samotkách, ale nechali nás v spoločnej miestnosti driapať perie. S nemeckými väzňami, teda aj so mnou, sa čím ďalej tým viac akosi zaobchádzalo lepšie. Na jar roku 1955 sa rozšírila správa, že Nemci idú domov do Nemecka. Adenauer ich berie domov! Dňa 21. júna 1955, na deň sv. Alojza, vyvolal ma dozorca z miestnosti, v ktorej sme driapali perie a zakričal: - Jozef, Jozef, ideš domov!...

Po vybavení formalít som 5. júla 1955 nastúpil do vlaku smerom na hranice... V Schindingu na nemeckej strane bola stanica vyzdobená a plná zástav. Nechceli sme veriť, že to patrí nám...

Všetci plakali. Aj ja. Bolo to po druhý raz v posledných desiatich rokoch. Prvý raz som plakal, keď som dostal milosť, a teraz druhý raz od radosti, lebo som po dlhoročnom väznení bol konečne na slobode.“

Ján Košiar
duchovný PV ZPKO

SPÝTALI SME SA

Pokračovanie z 3. strany

Financie na tabule nám poskytli podnikatelia a tiež zahraničná Matica slovenská z Ontária v Kanade.

V rokoch 2003, 2008 a 2009 sme spolu zorganizovali pietnu spomienku 17. novembra, v Deň boja za slobodu a demokraciu. Zúčastnili sa jej žiaci základnej cirkevnej a ekonomickej školy v Hliníku nad Žiarom. Bola s nami aj spevácka skupina SEKERA zo Žiaru nad Hronom. Navštívili sme aj Národnú radu SR a ukázali žiakom pamätnú tabuľu, na ktorej si prečítali text, že „účastníci protikomunistického odboja sa zaslúžili o pád komunistického režimu a znovunastolenie demokracie na Slovensku. Patrí im za to vďaka.“ Pripomenuli sme deťom, že to bol náš

Júbilant Július Homola prijíma gratuláciu od pani Margity Zimanovej.

Foto Eva Zelenayová

predseda PV ZPKO Arpád Tarnóczy, ktorý inicioval v NR SR prijatie zákona o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického režimu.

Chodili sme do škôl kde sme žiakom hovorili ako za totality trpeli politickí väzni a ich rodiny. Julko bol aj spisovateľ, vydal zbierku básni a jednu

venoval mojej rodine. Je uverejnená v mojej knižke. Julko pracoval v hliníkární ako robotník, hoci dosiahol titul inžiniera. Bol veľmi statočný a dobrý človek a pomáhal ľuďom aj finančne. Náš časopis Svedectvo rozdával zadarmo pred kostolom po sv. omši.

Julkovi som venovala kyticu 27 ruží, ktorú som sama vyzdobila a venovala som mu ju za našu organizáciu. Na všetko si spomínal, iba nohy ho už nepočujú a preto je na vozíku. Môj syn Palko mu venoval vlastnoručne vyrobené ponožky s venovaním: *Všetko najlepšie k narodeninám – 95 - PV ZPKO*. Po skončení gratulácií som Julkovi predniesla báseň špeciálne venovanú na túto príležitosť. Ďakujeme rodine Julka, že mu pripravila takúto krásnu oslavu, z ktorej mal Julko evidentne veľkú radosť.

Výročná schôdza v Bratislave

Schôdza bratislavskej pobočky RO PV ZPKO sa uskutočnila 23. apríla t. r. Otvoril ju a viedol jej predseda Jozef Dečo. Privítal hostí predsedu PV ZPKO Jána Liteckého Švedu, podpredsedu PV ZPKO Rafaela Rafaja a duchovného organizácie Jána Košiara. Po schválení programu a ďalších procedúr oznámil predseda pobočky úmrtie dvoch členov počas minulého roku, a to Viliama Apfela a Jána Cupera. Prítomní si minútu ticha uctili ich pamiatku.

Ústrednou témou výročnej schôdze bratislavskej pobočky bol Pamät-

ník obetí komunistického režimu, ktorý je pamätihodnosťou Bratislavy. Je ústredným pamätníkom politických väzňov, ibaže ako uviedla pani Alžbeta Danišková, nie je kompletný. Chýba na ňom napríklad meno Márie Živnej, ktorá zomrela vo väzení následkom neľudského vyšetřovania. Situáciu okolo pamätníka objasnil Ján Litecký Šveda. Povedal, že zo štátnej dotácie nie je možné použiť prostriedky na opravu pamätníka a preto rokoval s predsedom BSK Jurajom Drobom, ibaže ten mu oznámil, že na pamätník nemá ani cent.

O pamätník, ktorý je symbolom víťazstva nad komunistickým reži-

mom a je pamätihodnosťou Bratislavy (Pozri str. 16), nejavia štátne inštitúcie záujem, čo vzbudzuje vážne obavy o demokraciu na Slovensku.

Pani Danišková oboznámila prítomných so svojou aktivitou smerom k poslancom NR SR vo veci odškodnenia detí politických väzňov. Téma oslovila podpredsedu PV ZPKO R. Rafaja, ktorý sa v tejto veci dlhodobo angažuje. S pani Daniškovou sa dohodli na ďalšom postupe.

Znepokojenie zo silnejúcich prejavov komunistických naratívov v spoločnosti prejavila pani Praženková i pán Mihalič a prítomní súhlasili s ich poznatkami. Na záver prijali účastníci schôdze uznesenie. (zl)

Jozef Dečo (vpravo) otvára schôdzu. ● Časť členov na výročnej schôdzi.

Foto Eva Zelenayová

Svätopluk a vznik Strednej Európy – IV. časť

Pápež Štefan V. a list *Quia te Zelo fidei*

[„Pretože si sa v horlení za vieru“]

Nerád by som však vo svojich dohadoch zašiel príliš ďaleko. Vrátim sa k viac rukolapným dokladom o tom, že za vznikom toho, čo dnes nazývame stredná Európa, stoja konkrétne osoby a silní hráči z konca 9. storočia. Konkrétne budem hovoriť o ďalšom pápežovi Štefanovi V. (885 – 891) a jeho vzťahu k Svätoplukovi.

O Štefanovi V. sa zvykne písať najmä negatívne a hlavne v súvislosti so zákazom staroslovenčiny v liturgii. Pritom sa zabúda na celkom inú vec, ktorá je pre Svätú stolicu, pre Svätopluka i strednú Európu ako politický koncept, dôležitejšia. V liste *Quia te Zelo fidei* („Pretože si sa v horlení za vieru“), ktorý nechal skoncipovať pápež Štefan V. takmer okamžite po svojom zvolení, sa totiž hneď na jeho začiatku píše:

„Štefan biskup, sluha sluhov božích, Svätoplukovi, kráľovi Slovenov. Pretože si sa v horlení za vieru so všetkou oddanosťou zasvätil kniežatú svätých apoštolov, čiže Petrovi, kľúčnikovi nebeského kráľovstva, a jeho námestníka si si pred všetkými kniežatami tohto pomínuteľného sveta vyvolil za hlavného patróna a s veľmožmi a ostatným ľudom krajiny si sa zároveň odovzdal do jeho ochrany, neprestajnými modlitbami vyprosujeme od Boha, darcu všetkého dobra, aby ťa posilňoval svojou priazňou, v ruke ktorého spočívajú všetky práva kráľovstiev, aby si chránený jeho pomocou a na príhovory apoštolských kniežat Petra a Pavla bol uchránený aj od úkladov diabolských a tešil sa telesnému zdraviu, aby si bez úhony na duši i tele...“

Potvrdenie pápežského patronátu zo skorej jesene roku 885, alebo prečo je lepšie namiesto Veľkej Moravy používať termín Kráľovstvo Slovenov

Podobne ako v korešpondencii štedr piatich rokov, aj tu pápež Svätoplukovi vyjadruje hneď na začiatku vďaka za vec šírenia kresťanstva, za jeho „horlenie za vieru“. Pre všetkých tých, ktorí radi spochybňujú precíznosť rímskej kancelárie treba podčiarknuť, že Štefan V., podobne ako jeho predchodca, kladie hneď na prvom mieste dôraz na kontinuitu patronátu svätého Petra nad Svätoplukom osobne, jeho veľmožmi i všetkým ľudom Svätoplukovej krajiny. List nového pápeža je teda confirmáciou, potvrdením predchádzajúceho listu *Industriae Tuae*.

Názov Svätoplukovej državy tu nie je *expressis verbis* spomenutý. Možno ho však odvodiť od Svätoplukovho oslovenia – *rex Sclavorum*, teda kráľ Slovenov. Krajina, ktorej potvrdzuje rímsky pápež svoju protekciu je *Regnum Sclavorum*, teda Kráľovstvo Slovenov.

Latinčina a vernakulárne (domáce) jazyky alebo veľká rímska abstrakcia

Toto pomenovanie sa niekomu môže zdať neobvyklé. Rád by som tu však pripomenul, že použitá nomenklatúra systémovo zapadá do celkovej koncepcie dobového karolov-

sko-rímskeho pokusu o vzkriesenie Rímskej ríše v podobe *Universum Christianorum*, teda spoločenstva kresťanov. Jednota kresťanského spoločenstva v 9. storočí mala byť zabezpečená po stránke doktrinálnej (otázka *Filioque*) a používaním latinského jazyka ako jednotného komunikačného nástroja impéria.

Na druhej strane si aj v Ríme dobre uvedomovali, že proti týmto jednotiacim ideám stoja naprieč Európou odstredivé sily rozličných kultúrnych a politických partikularizmov. Práve z tohto dôvodu pristúpili k rozdeľovaniu Európy na niekoľko častí. Ako kľúč k tomuto deleniu zvolili dominantný jazyk bežnej komunikácie. Šlo nepochybne o určitú abstrakciu, konštrukciu, ktorá často nemala svoje opodstatnenie v aktuálnej historickej realite. Ako však napokon ukázali dejiny, myšlienka vytvárania širších politických subjektov na základe ich spoločne zdieľaného jazyka mala svoju vnútornú formatívnu silu.

Ako sa z Heptarchie stalo Kráľovstvo Angličanov

Pre porozumenie tu uvediem jeden príklad za všetky. Len ťažko by ste hľadali na Britských ostrovoch v 9. – 10. storočí politický útvar, ktorý sa volá *Regnum Anglorum*. Pred nájazdom Vikingov tu bolo sedem anglosaských kresťanských kráľovstiev známych ako Heptarchia, s rozmanitými kultúrnymi i politickými tradíciami. Situáciu ešte viac komplikovali na západe waleské kráľovstvá a neskôr na severovýchode pohanskí Dáni, a iní Normani, ktorí sa tu práve hromadne usídľovali.

I napriek tomu sa už v 9. storočí Alfréd Veľký začal titulovať ako *rex Anglorum Saxonum* (Angul-Saxonum), teda kráľ Anglosasov. Jeho vnuk Aethelstan sa už identifikoval ako kráľ Angličanov (*Rex Anglorum*). Niežeby niečo ako nejaké spoločné povedomie anglosaských obyvateľov Británie vôbec neexistovalo. Divergentné sily starších kmeňových kráľovstiev, Walesanov a pohanských Dánov však boli tiež mocné. Zo strany Alfréda a iste aj jeho vnuka Aethelstana teda šlo o strategické zovšeobecnenie určené pre všetkých ľudí, ktorí komunikovali v starej angličtine. Zdá sa pritom logické, že Alfréd k tejto pomyslenej konštrukcii dospel počas svojho pobytu v Ríme, kde mal od pápeža Leva IV. prijať aj pomazanie.

Po svojom návrate na ostrov možno vidieť zo strany designovaného kráľa i pápežstva jasný cieľ – kresťania v tejto časti Európy mali vytvoriť širšiu protipohanskú jednotu. Želaná jednota mala byť tak ako v iných častiach Európy postavená na spoločnej katolíckej viere a jazykovej príbuznosti kresťanov. Hoci jazykový faktor činnosti Alfréda Veľkého bol známy, veď Alfréd osobne inicioval početné a zaujímavé preklady kresťanských a právnych textov do dobovej angličtiny, málo sa doteraz uvažovalo o celkovom dobovom kontexte *Occidentu*. Vráťane jeho východného okraja.

To, čo si ani dnes nedokážu poriadne uložiť v hlavách niektorí historici, si však dobre uvedomovali tvorcovia strešných konštrukcií latinskej Európy v Ríme i Aachene. Okrem iného na to poukazuje aj bezprecedentné uznanie staroslovenčiny Hadriánom II.

Martin Homza

Čo odvial Trianon

Tohto roku si pripomíname 105. výročie od okamihu, keď Slovak Štefan Osuský pridal svoj historický podpis pod historickú Trianonskú mierovú zmluvu. Ten okamih nastal 4. júna 1920 o 16. 45 hodine, v paláci Grand Trianon nachádzajúcom sa vo versailleskom zámočkom komplexe. Zmluvu spolu so Š. Osuským, ktorý bol mimoriadnym vyslancom a splnomocneným ministrom, podpisoval aj Edvard Beneš, vtedajší minister zahraničných vecí Česko-Slovenska. Takto 16. hodina 45. minúta zo dňa 4. júna 1920 je výsostne slovenským dátumom Trianonu (Trianonskej mierovej zmluvy), ktorý by sme si mali každoročne pripomínať.

Slovenské politické reprezentácie, žiaľ, ani ta dnešná, zarážajúco a možno, tak trochu hanebne, neuvádzajú uvedený dátum aspoň medzi Pamätné dni SR. Pripomeňme, že Trianon nie je len nejakou akademickou témou. Mierová zmluva z roku 1920 je stále nielen historickým, ale hlavne právnym dokumentom. Stala sa na dlhé roky medzinárodnoprávnym spolugarantom štátnych stredoeurópskych hraníc, mocenského usporiadania a národných suverenít, ktoré má dnes osem stredoeurópskych štátov. Z dnešného pohľadu ma táto mierová zmluva fundamentálny právny, historický a politický význam hlavne pre Maďarsko a Slovensko. Len tieto dve krajiny vznikli na sto percent iba z územia bývalého Uhorska. V ostatných prípadoch si susedné krajiny odtrhli len časť územia bývalého Uhorska k svojmu základnému štátnemu teritóriu. Trianon sa stal symbolom nového nástupu moderných štátoprávnych dejín strednej Európy, osobitne Slovenska v 20. storočí. Symbolom modernosti slovensko-maďarských vzťahov a nového usporiadania po historickom zlyhaní maďarských vládnych elít z rokov 1867 – 1918.

Stále sa stretávame s maďarskou reminiscenciou a s opakovanými tvrdeniami (spojenými dokonca až s traumami), že Trianonom v roku 1920 Maďarsko stratilo väčšinu svojho územia. Hraničí to s tzv. „trianonskou lžou“, nakoľko objektívne Uhorsko zaniklo svojim rozpadom koncom októbra 1918 a Maďarsko sa stalo len jedným z nástupníckych štátov (napr. aj s vtedajším Česko-Slovenskom a inými) „bývalého kráľovstva Uhorského“ (podľa Trianonskej mierovej zmluvy). A teda stratu územia bývalého Uhorska si zamenili za stratu územia novovzniknutého Maďarska.

Maďarsko vzniklo v roku 1918, pričom nikdy nebolo Uhorskom, ktoré zaniklo v roku 1918. Priamo článok 186 Trianonskej mierovej zmluvy, ktorú ratifikovalo (a odsúhlasilo) aj Maďarsko, dôrazne rozlišuje medzi zaniknutým Uhorskom a novým štátom – Maďarskom. Uhorsko zaniklo svojim rozpadom v roku 1918, pričom Uhorsko ako štát postihla univerzálna sukcesia, keď jeden právny (medzinárodnoprávny) subjekt nahradili iné medzinárodnoprávne subjekty. Nielen dnešné Maďarsko a dnešné Slovensko sa stali nástupníckymi štátmi, pritom Slovensko sukcesorom vtedajšieho Česko-Slovenska. Vznikla suverenita jednotlivých sukcesorov bývalého Uhorska nad jeho jednotlivými územnými časťami. Navyše časti územia bývalého Uhorska boli pri-

pojené k Rumunsku, kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov (Juhosláviu). V súčasnosti k Srbsku, Chorvátsku a Slovinsku. Časť Uhorska (Burgenland) k Rakúsku. Podkarpatská Rus k ČSR (dnes k Ukrajine). Teda zväčšili niektoré susedné územia, ale ich právne nevytvorili. Dvaja priami sukcesori bývalého Uhorska (Maďarsko a Slovensko) sú jeho právní, historickí nástupcovia.

Dejiny Uhorska do roku 1918 sú integrálnou súčasťou slovenských dejín. Slovensko si to stále, žiaľ, plne nevedomuje - toto plne legitimizované právno-historické prepojenie. Slovenské politické elity do dnešných dní prejavujú slabé kultúrno-historické znalosti. Akoby by ich posilňovanie dejín vôbec nezaujímalo. Žijú len pre seba a pre dnešný deň. Nepoznajú múdre ponaučenie, že kto nepozná minulosť, poškodzuje svoje výhľady do úspešnej budúcnosti.

Ale vráťme sa k niektorým ustanoveniam medzinárodnej zmluvy. Články 77 a 175 až 179 Trianonskej mierovej zmluvy upravovali povinnosti Maďarska vrátiť určité historické a kultúrne hodnoty. Podľa článku 175 malo Maďarsko vydať (aj Česko-Slovensku) všetky spisy, listiny, starožitné predmety a umelecké predmety a všetok vedecký a knižničný materiál odvečený z predmetných teritórií a ktorý prináležal štátu alebo krajinským, obecným, dobročinným, cirkevným či iným verejným a súkromným ústavom. To dopĺňal článok 176, ktorý Maďarsko zaväzoval vrátiť veci odvečené od 1. júna 1914 s výnimkou tých, čo boli zakúpené u súkromných vlastníkov. Osobitne musíme zdôrazniť článok 177 Trianonskej mierovej zmluvy s právnou povinnosťou Maďarska vydať všetky spisy, listiny a historické zápisy, ktoré boli v držbe maďarských verejných ústavov a ktoré sa priamo dotýkali postúpených krajín, pokiaľ boli spravidla odvečené po 1. januári 1867. Maďarsko sa neplnením svojich právnych povinností z medzinárodnej zmluvy stalo nositeľom medzinárodnoprávnej zodpovednosti s možnosťou medzinárodnoprávnych sankcií.

Žiaľ, vtedajšie Česko-Slovensko neuplatňovalo medzinárodnoprávne akceptovaný princíp reciprocity a medzinárodné spoločenstvo zvolilo neefektívny, doslova bezzubý prístup k neplneniu viacerých ustanovení mierovej zmluvy zo strany Maďarska, vrátane ochrany slovenskej menšiny v Maďarsku a vrátenia kultúrneho dedičstva z Maďarska. Aj po 105-tich rokoch slovenský národ stále čaká na to, aby sa slovenská politická reprezentácia konečne zasadila o návrat kultúrneho dedičstva na Slovensko. Ako sa hovorí, nerozhodujú slová, ale činy. No v tejto súvislosti nepočuť z parlamentu, z vlády ani slovo. Navyše pred časom sme boli svedkami nie návratu historických pamiatok na Slovensko, ale naopak, ich odchod do cudziny. Známy prípad olúpenia slovenského národa o nenahraditeľnú bustu od Berniniho nech nám je varovným mementom. Strojcovia tohto obludného kultúrneho zločinu neboli dodnes potrestaní.

Bruno Čanády

Neprepisujme, prosím, históriu!

Je máj a k máju prirodzene patrí – ako to nazvať? – koniec druhej svetovej vojny. Zvykne sa však hovoriť o „oslobodení“, čo nie je celkom na mieste. Veď okrem iného Slovensko na konci vojny prišlo o – aký bol, taký bol – vlastný štát. Spoznávajme a nemejme pravdu aj v súvislosti s čerstvým neuveriteľným postojom „akéhosi“ prokurátora, ktorý zakazuje použiť meno mučeníka biskupa Jána Vojtáššáka na pomenovanie námestia v Dolnom Kubíne! Vskutku neuveriteľné a nepochopiteľné! V istom zmysle svedectvo o našej všeobecnej neznalosti našich starších, ale i mladších dejín. Hľadáme teda pravdu a vráťme sa aj do oných májových a z hľadiska bratislavských pomerov do aprílových dní pred 80 rokov, do roku 1945. Hovoríme o všetkom, čo sa vtedy dialo s chladnou hlavou. Vojna i jej koniec nebývajú prechádzkou ružovou záhradou. Podme sa na veci pozrieť očami muža, ktorý tie udalosti zažil na vlastnej koži.

Mám v knižnici Pamäti slovenského diplomata od Jozefa A. Mikuša, ktoré vydala Matica slovenská v roku 1998. Na strane 111 sa začína kapitola *Tma väznic, Obnovené Česko-Slovensko* podkapitolou nazvanou „Oslobodenie“ – v úvodzovkách. Aby sme sa dostali „do hry“, povedzme si, že profesor Jozef August Mikuš narodený 3. júna 1909 v Krivej na Orave, od roku 1934 pracoval na Ministerstve zahraničných vecí ČSR, v roku 1939 sa stal tajomníkom Vyslanectva Slovenskej republiky v Ríme, a potom bol menovaný do funkcie chargé d'affaires na slovenskej ambasáde v Madride. O zložitosti doby hovorí aj fakt, že napriek všetkému po skončení 2. svetovej vojny pracoval v službách Slovenskej národnej rady.

Predchádzajúcu kapitolu končí na strane 108 slovami: „Vyhnaf z Európy nacizmus komunizmom mi pripadalo ako vyhánaf čerta diablom. Oba tieto myšlienkové svety sú zajedno v nenávisti ku kresťanskej civilizácii.“ My dodajme, že oba tieto „svety“ prišli na Slovensko vlastne zo západu: z Nemecka pred druhou svetovou vojnou a po februári 1948, vlastne už po voľbách v máji 1946 z Česka. Tam voľby vyhrali komunisti, zatiaľ čo na Slovensku demokrati, ktorí v apríli uzavreli volebnú dohodu s ľudákmi.

Slovenská vláda a jej úradníci v posledný marcový týždeň roku 1945, keď Červená armáda už bola v Maďarsku, odišla do emigrácie v Rakúsku. Počas veľkonočnej nedele 31. marca 1945 posledný raz vyšiel denník Slováč s „ohnivým úvodníkom Tida J. Gašpara“ (inak starého otca súčasného ultraliberála Borisa Zalu!). V ten deň dorazil Jozef A. Mikuš do Skalice večer o 23. hodine. Spolu s Jozefom Mračnom, vedúcim úradníkom ministerstva zahraničia, sa rozhodli neemigrovať do Rakúska, ale ostať doma. Báli sa „spojeneckých“ dohôd medzi Američanmi a Sovietmi. Toto rozhodnutie však napokon Mračnu stálo život. „Zahynul pod samopalmi sovietskych vojakov“ na letisku v Bratislave, odkiaľ ho chceli previezť do Moskvy. Keď 4. apríla sovietska armáda obsadila Bratislavu, vláda odišla do rakúskeho Kremmünsteru. Odišiel ju na jeseň 1945 Američania vydali Prahe – a vieme, ako sa to napokon skončilo.

Na stranách 112 – 116 opisuje Mikuš stretnutie s veliteľmi červenoarmejcov v Skalici. Prišiel tam o kožený kufřík a jeho spoločník o zlaté hodinky a cigarety. Tam prítomnú neznámu ženu „bratislavského úradníka Annu“ znásilnil starší sovietsky poručík na hromade uhlia v drevárni. Na druhý deň aj s Mračnom odišli smerom na Trnavu,

a stade sa do Bratislavy Mikuš dostal 15. apríla 1945. Svoj byt na Blahovej ulici našiel vykradnutý. O dva dni, 17. apríla, ho prišli zatknúť traja vojaci z NKVD. Ocitol sa v dome č. 11. na Ďurikovičovej ulici medzi asi 15 osobami, vedno s básnikom Valentinom Beniakov a niekoľkými Nemcami. Na str. 120 opisuje nočný výsluch, ktorý sa dotýkal jeho pôsobenia na slovenských vyslanectvách v Ríme a Madride. Po piatich dňoch sa spolu s básnikom Beniakov dostali na Štátnu bezpečnosť do budovy s dvoma levmi – sú tam doteraz. V cele pre dvoch strávili štyri dni. Po štyroch týždňoch prišlo na rad jeho vyšetrovanie. Niekedy v máji spísali s ním zápisnicu a previezli do väznice krajského súdu. Tam sa ho neuveriteľne ľudsky spýtal strážnik, či niekoho vo väzení nepozná, a keď povedal meno Karola Klinovského, umiestnili ho k nemu do cely č. 205. Vo väznici na ranných prechádzkach zazrel aj biskupa Vojtáššáka i Michala Buzalku. Ošetrovateľa tam robil dr. František Šubík, známy ako básnik Andrej Žarnov.

Na str. 124 Mikuš píše: „Počas môjho zaistenia i dlho po ňom bola sovietska armáda v Bratislave. Skoro každú noc niekoho zastrelili na uliciach. Tisíce žien bolo znásilnených. Občas sovietske jednotky usporiadali pochody a slávnosti. Prítom ad nauseam hrávali Internacionálu. Na tú väzni všeobecne reagovali vytříčaním stisnutých pästí do oblokov väznice.“ V Internacionále je zrejme fašizmovým verš „rozbúrame sveta starý základ“ a to sa vlastne sústavne a všetkými spôsobmi deje od 18. storočia.

Dňa 24. augusta 1945 ho prepustili. Keďže jeho byt už obýval Miroslav Hýsko, redaktor Pravdy, ponúkol mu Klinovský bývanie u jeho rodiny na Šulekovej č. 7. Mikuš píše (s. 125), že „zaistenie vrhlo na neho, ako aj na mnohých iných, surové svetlo režimu. Tlač odsúdila zaistencov vopred bez akéhokoľvek skúmania ich viny, jednoducho tým, že zverejnila ich mená. Tým sa naznačilo úradom, že zaistenci sú postavení mimo zákona. Bytová komisia bez rozpakov potom pridelovala ich byty iným, režimu bližším rodinám. Právne procedúry a opravné prostriedky zostali len na papieri. Vláda na Slovensku bola vtedy v rukách partizánov... Intervencie postihnutých rodín u veliteľa partizánov Sama Falfána, ktorý sa rozložil so svojím štábom na prvom poschodí bývalej kaviarne Park, boli bezvýsledné.“

Jozef Mikuš následne odišiel do rodnej Krivej na Orave, odkiaľ ho začiatkom apríla 1946 predvolali do preverovacej komisie pre úradníkov bývalého Ministerstva zahraničia Slovenskej republiky. Preverovacia komisia ho 14. apríla 1946 preverila a nastúpil do práce na predsedníctve Slovenskej národnej rady s tým, že sa mu vyplatí plat so spätnou platnosťou od apríla 1945. Uvádza (s. 132), že porážka komunistov vo voľbách ich veľmi rozhnevala. Keďže ovládali políciu, začali zavierať demokratov. Aj Mikuša, ako „ľudáka, ktorý infiltroval demokratov“. V rokoch 1945 až 1948 ho tri razy uväznili a keď ho prišla polícia zatknúť po štvrtý raz, za dramatických okolností utiekol v roku 1948 cez Budapešť a Viedeň do Paríža. Tam pôsobil ako novinár. V roku 1952 sa usadil s manželkou a dcérou v USA, kde sa ako člen Slovenskej ligy v Amerike stal zakladajúcim členom Svetového kongresu Slovákov. Po roku 1990 sa vrátil na Slovensko, v januári 2002 ho prezident Rudolf Schuster vyznamenal Pribinovým krížom I. triedy. Zomrel 19. mája 2005 vo svojom rodisku, v Krivej.

Neprepisujme, prosím históriu! Hovoríme takú pravdu o našej minulosti, aká bola. Len to nás posunie dopredu.

Marián Tkáč

Prečo by sme nemali mlčať

Pokračovanie z 1. strany

Takže to bol otcov vklad do rodiaceho sa odporu proti režimu.

● **Za svoj postoj však kruto zaplatil.**

V roku 1972 prišli do nášho bytu páni v dlhých kožených kabátoch a zobrali ho. Pol roka strávil vo vyšetrovacej väzbe v Košiciach na Pribinovej ulici. Múzeum obetí komunizmu sprístupnilo časť tohto objektu na muzeálne účely. Návštevníci sa môžu oboznámiť s tým, čo tam prežívali zaistení občania. Otca odsúdili na 15 mesiacov a išiel do Ilavy lepiť papierové vrecúška spolu s vrahmi.

● **Ako to postihlo vás?**

Mal som deväť rokov, keď otca zatkli. Deti zo susedného bloku sa mi začali posmievajúť – máš otca v balse. Mali to od rodičov a dodnes mi to zostáva ako veľmi nepríjemná spomienka. V rokoch 1978-1982 som študoval v učilišti VSŽ, ktoré som úspešne skončil s maturitou. Cez prázdniny, po prvom ročníku, otec zomrel. Mal 49 rokov. Personalistom vo VSŽ sa stal Emil Rigo. Ako člen ÚV KSČ hlasoval za vstup spojeneckých vojsk do ČSSR. Otca po návrate z Ilavy vyhodil zo zamestnania. Kvôli tomuto súdruhovi som nedostal odporúčanie študovať na Vysokej škole hutníckej a baníckej v Košiciach, kam som sa po maturite hlásil.

● **Mali ste jedného brata, ten však skončil vysokú školu.**

On to ešte stihol, nebol tak na očiach súdruha Rigu ako ja. Bol vrcholovým športovcom, reprezentoval ČSSR v hokeji na Svetovej univerziáde v Taliansku a Bulharsku, kde pod vedením docenta Staršieho vybojoval zlato a striebro, a to režim oceňoval.

● **Napriek tomu, že ste nedostali odporúčanie na štúdium, zúčastnili ste sa prijímacích pohovorov?**

Áno, a keď som sa pýtal, prečo ma neprijali, oznámili mi, že majú

Roman Jesenský v muzeálnej cele na Pribinovej ul. v Košiciach. Foto archív

dost uchádzačov s odporúčaním, čo mne vraj chýba. Preto ma na vysokú školu nemôžu prijať. Zaskočilo ma to, lebo pomoc v tejto veci mi sľúbil otec môjho najlepšieho kamaráta, ktorý bol docentom na technike. Pýtal som sa teda na sekretariáte, či sa za mňa angažoval. Dozvedel som sa, že vôbec nie. Bol to pre mňa veľký šok a sklamanie. Žeby na pokyn zhora? Mohol mi to povedať, bol by som to pochopil.

● **Takže vám znemožnili študovať na vysokej škole?**

Presne tak. Následne som dostal povolávací rozkaz na základnú vojenskú službu. Najskôr do PŠ VÚ Topoľčany, ale onedlho ma preložili do Loun za Prahou. Chcel som byť bližšie k domovu, lebo matka zostala sama, preto som si podal žiadosť o preloženie bližšie k bydlisku. Reakcia bola taká, že ma síce preložili, ale ešte ďalej, do Strašíc pri Plzni a počas celej vojenčiny som nedostal ani raz „opušťák“, aby som mohol navštíviť matku. Oznámili mi, že aj keď som disciplinovaný vojak, na východ republiky je ďaleko. Mne by však neprekážal deň vo vlaku, dva dni doma, veľmi som chcel vypadnúť do civilu. Po absolvovaní základnej vojenskej služby ma chceli obťažovať vojenskými cvičeniami, no nedal som sa. Vyrukoval som s otázkou, či mi na cvičení zabezpečia diétu. Že nie, tak som sa navždy rozlúčil s ČSLA.

● **Ako dlho ste boli na vojenčine?**

Dva roky, pritom ako vyučenec VSŽ som mal nárok na päťmesačnú vojenčinu, no nikto ma o tom na personálnom oddelení neinformoval. Čiže nielenže mi nedali odporúčanie študovať na vysokej škole, ešte mi aj zariadili dvojročnú vojnu namiesto päťmesačnej.

● **Po vojenčine ste sa vrátili do Košíc?**

Veď som tam mal matku. Nastúpil som do teplej valcovne ako viazač zvitkov do kanála v spoločnosti potkanov. Aj takto sa mstil režim na potomkovi politického väzňa a som presvedčený, že moji rovesníci dopadli aj horšie. Po nejakom čase som navštívil súdruha Rigu a žiadal som lepšie miesto aj byt pre moju mladú rodinu. No on ma začal kádovať, pýtal sa ma, akú mám pracovnú disciplínu, či nepijem alkohol. Paradoxne počas mojej návštevy v pracovnom čase mu sekretárka doniesla na podnose fľašu českého piva !!! Rozhovor mi nepriniesol nič, naopak sekretárka súdruha Rigu informovala o mojej návšteve vedenie môjho závodu, ktoré si ma predvolalo na koberec, aby som ja, robotník, vysvetlil dôvod návštevy. Bolo mi to na smiech. Po prevrate sme sa s Rigom stretli pri jazere na sídlisku, kde som býval a kde on mal frajerku. Zhovárali sme sa asi dve hodiny, pričom

som mu povedal všetko, čo som mal na srdci. Tvrdil, že nevedel o tom, že som nedostal odporúčanie študovať na vysokej škole. Zrejme na učňovke bol niekto aktívny... Ešte raz som ho navštívil v jeho vile v Črmeli, kde som mu doniesol článok z podnikových novin o mojom otcovi. Nevieťm či si ho prečítal a uvedomil si, aké krivdy spôsobil nielen mojej rodine. Necítil som nenávisť, možno ľútosť nad starým komunistom na vozíku v opatere dcéry. Ale jednu vec mu kvitujem, že až do svojej smrti ostal verný KSČ, na rozdiel od súdruha Schustera, ktorý naopak, po menšom útlme na prelome rokov 1989/1990 nabral nový demokratický dych!!!

● **Mama ako zvládala situáciu?**

Mama bola statočná žena, nič nám nechýbalo, iba otec. Bola odvážna, v hneve v reakcii na zaistenie otca zavolała súdruhovi Rigovi, že niečo na neho vie. Ten neváhal a poslal na nás ŠtB a dal odpočúvať náš telefón. Na našej ulici nastal príšerný cirkus. Chlap pred blokom čítal noviny, ďalší na parkovisku, bolo to dosť drsné. Dobré nám padlo vypadnúť na víkend do neďalekej Veľkej Idy, kde nás prichýlila mamina kolegyňa u rodičov. Teraz si uvedomujem, aké bolo odvážne z ich strany poskytnúť nám azyl.

● **V ostatnom rozhovore ste sa veľmi kriticky vyjadrovali o bývalom prezidentovi Rudolfovi Schusterovi počas jeho pôso-**

benia v košických riadiacich orgánoch. Spomenuli ste, že rozhodoval aj o tom, kto pôjde na púť do Levoče, alebo že zobral vodu Medzevčanom. V rozhovore pre Svedectvo to potvrdil aj P. Jozef Mydla, ktorý bol kňazom v Medzeve. Nemyslíte si, že niektoré maniere vykazujú aj dnešní politici?

Áno, vyjadril som sa kriticky, lebo je to pravda. O kádrovaní kňazov som sa dozvedel na seminári priamo na Mariánskej hore. Zazlievam mu, že neprišiel na pohreb otca, čo si všimli aj iní a povedali to mame. Zrejme si nechcel kaziť kariéru, lebo pohreb monitorovali eštabáci. Pamätám si, keď som ho stretol po prevrate na Hlavnej ulici: na hlave klobúk, hlava sklonená, bledý ako stena, no nevedel, čo s ním bude. Keď potom pohorel udavač Budaj, zrazu ho navrhli za predsedu SNR a on ožil ako pokropený živou vodou. Nová kariéra katolíka-demokrata sa rozbehla. S veľkou nevoľou opúšťal post veľvyslanca v Kanade, keď neprešiel lustráciou ako nomenklatúrny člen KSČ. A zvolenie menšieho zla za prezidenta? Čistá katastrofa. V historickej radnici mu zriadili kanceláriu, v národnom divadle má svoju lôžku, nedávno dostal cenu Krištáľové krídlo?! Už čakám len na jeho sochu pred bielym domom, bývalom sídle KSS, kde predtým bola obrovská socha Lenina. Nemá morálne právo vyjadrovať sa k dnešnej politike, keď verne slúžil

totalitnému režimu. Rád by som do zabudnutia okrem Schustera poslal aj Dzurindu, Mikloška, Mikloša, Budaja, politikov, ktorí tento štát nechceli. Tak nech neprovokujú a už sa radšej k ničomu nevyjadujú.

● **Čo si myslíte o tom, že odporcovia komunistického režimu nie sú ani dnes akceptovaní spoločnosťou?**

Bolo veľkou chybou, že rešpektovali udavača Budaja, ktorý ich nepustil na novembrovú tribúnu. Mali mu odtrhnúť rukáv, vykázat z pódia, dôrazne vystúpiť a prihlásiť sa o slovo. Za to utrpenie čo prežili, a mnohí sa zmeny ani nedožili, mali ísť neoblomne po nomenklatúrnych kádroch komunistickej strany a žiadať ich odsúdenie a potrestanie. Namiesto toho sa v pokoji dožili pekného veku až do svojej smrti, napríklad Husák, Biľak, Jakeš, Rigo... Chyba sa stala hneď v novembri 1989. Viem si živo predstaviť svojho otca, nedovoliť by žiadne hrubé čiary za minulosťou. Žiadal by spravodlivosť za krivdy spôsobené režimom a tvrdo by za tým išiel. Veril, že príde k zmene, len sa toho nedožil. Preto sa snažím kopať zaňho...

● **Dokedy ste mali pocit, že ste občan druhej kategórie?**

Do prevratu. Aj zlepšenie pracovných podmienok vo VSŽ nastalo až po roku 1990. A to vďaka susedovi, ktorý sa dostal do vedenia podniku a poslal súdruha Riga kam patrí a mňa vytiahol z kanála na miesto zodpovedajúce robotníka – maturanta. Vychoval som dve deti, ktoré aj bez odporúčania vyštudovali vysoké školy. Starám sa o svoju mamu, aby som jej aspoň trochu splatil jej obetu pri našej výchove. Usilujem sa vyrovnáť so skutočnosťou prečo v produktívnom veku, predčasne, otec odišiel. Kým on je v hrobe, jeho bývalý kolega z VSŽ súdruh Schuster preberá ceny a významenia. Kto zabúda na minulosť, bude si ju musieť zopakovať. Mám zmiešané pocity ako je rozpoltená spoločnosť. Človek aby sa bál povedať svoj názor. Asi to zakončím slovami dobre už bolo.

Roman Jesenský (vpredú) s bratom a otcom.

Foto archív

Eva Zelenayová

Uplynulo sto rokov od narodenia P. Andreja Osvalda SJ

Život plný vzdoru proti režimu

Narodil sa 9. mája 1925 v Lakkovej, okr. Stará Ľubovňa, ako tretie z jedenástich detí, v maloroľníckej rodine manželov Jozefa a Márie, rodenej Selepovej. Ľudovú školu ukončil v rodnej Lakkovej. Napriek výborným študijným výsledkom nastúpil ako štrnásťročný pracovať do štátneho žrebčína v Topoľčiankach. Na nahlianie jeho bývalého učiteľa ho otec nakoniec poslal do meštianskej školy v Starej Ľubovni a štúdium ukončil maturitou v Učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule v roku 1946.

Do noviciátu Spoločnosti Ježišovej v Ružomberku vstúpil 30. júla 1946. Po dvojročnom noviciáte a zložení jednoduchých doživotných sľubov ho predstavení poslali študovať filozofiu do jezuitského inštitútu v českom Děčíne. Tam ho zastihla likvidácia mužských kláštorov z 13. na 14. apríla 1950. Spolu s ďalšími spolubratmi bol internovaný v sústreďovacom kláštore v Bohosudove v Čechách. Od septembra 1950 do konca roku 1953 pôsobil vo vojenských jednotkách PTP v pracovných táboroch v Podbořanoch a v Hájnikoch na Slovensku.

Smer Jáchymov

Po ukončení vojenskej služby nastúpil ako baník v uhoľných baniach v Ostrave. Tam bol v septembri 1955 zatknutý a obvinený z podvratnej činnosti proti ľudovo-demokratickému zriadeniu. Bol odsúdený na štyri roky a trest si odpykal v uránových baniach v Jáchymove. Po prepustení z väzenia sa vrátil do rodnej obce, zamestnal sa v Pozemných stavbách v Poprade a pracoval ako stavebný zámočník. V rokoch 1962 – 1964 bol samostatne hospodáriaci roľník v rodnej obci. Neskôr sa zamestnal

v JRD v Nemčianoch, kde pôsobil aj ako organista a venoval sa zboru a mládeži. V roku 1967 sa presťahoval do Vrbového pri Piešťanoch, kde pôsobil naplno ako organista a rozvinul pastoračiu mládeže. Dňa 1. februára 1967 nastúpil do štvrtého ročníka na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave, kde bol 21. júna 1970 vysvätený za kňaza.

Slávnostnú profesiu štyroch sľubov v Spoločnosti Ježišovej zložil 15. augusta 1971 v kostole Najsvätejšej Trojice v Trnave do rúk miestneho predstaveného P. Františka Bednára.

Ako kaplán pôsobil v Liptovskej Lužnej a v Ružomberku. V roku 1977 bol ustanovený za správcu farnosti Svätý Kríž na Liptove a v roku 1987 za správcu farnosti Važec.

Dňa 10. novembra 1977 bol vymenovaný za provinciála Spoločnosti Ježišovej na Slovensku, ktorým bol až do 1. januára 1991. Ako provinciál, organizoval intenzívnym spôsobom činnosť jezuitov na Slovensku, ich štúdiá, tajné vysviacky a pastoračiu tajných kňazov. Viackrát sa dostal do sporu s predstaviteľmi ŠtB za svoj nekompromisný názor proti spolupráci kňazov a rehoľníkov s touto totalitnou inštitúciou. Po páde totalitného režimu bol 30. januá-

ra 1990 uvoľnený zo Spišskej diecézy a ako provinciál sa naplno venoval obnove rehoľného života jezuitov, obnove noviciátu, exercičných domov a rovnako pripravoval obnovenie činnosti Teologického inštitútu sv. Alojza v Bratislave.

Kariéra jezuitu

Od 1. januára 1991 bol vo funkcii predstaveného novovznikajúcej komunity Exercičného domu sv. Ignáca v Prešove. Tam pôsobil aj ako minister komunity a exercitátor do roku 1997. V tom čase bol taktiež Svätou stolicou vymenovaný za vizitátora a poverený spolupracovať na obnove duchovného života v gréckokatolíckom Kňazskom seminári bl. Pavla Gojdiča v Prešove.

V roku 1997 bol pátrom provinciálom vymenovaný za vicesuperiora a v roku 1998 pátrom generálom za superiora komunity v Košiciach. Okrem pastoračnej služby v dome SJ sa venoval aj pastoračii Rómov.

Dňa 1. októbra 2000 ho predstavení opäť poslali do komunity Exercičného domu sv. Ignáca v Prešove, kde jeho poslaním bola pastoračia v Kaplnke sv. Ignáca, dávanie duchovných cvičení, ľudové misie a poverenie udelené Svätou stolicou v gréckokatolíckom prešovskom seminári.

Od 13. októbra 2008 sa stal členom Seniorátu SJ v Ivanke pri Dunaji. Tam svojím životom naplnil aj poslednú a najdôležitejšiu misiu od predstavených, ktorou bola modlitba za Spoločnosť Ježišovú a Cirkev. Zomrel zaopatrený sviatosťami počas modlitieb v kruhu sestier a spolubratov v Senioráte SJ v Ivanke pri Dunaji ráno 20. januára 2019.

Pane, prijmi svojho služobníka kňaza Andreja do plnosti tvojej slávy!
Jozef Krištof

„Môj“ Jorge Bergoglio

Od chvíle, čo vo veľkonočné pondelkové ráno úradne oznámili smrť pápeža **Františka**, éter celého sveta začali pohlcovať nekonečné komentáre. Tento môj je čisto osobný, s nádejou, že povedie k nejakej spoločnej úvahe.

Pravdupovediac, dlho som nebol „fanúšikom“ argentínskeho pápeža. Nie preto, že by Jorge Bergoglio nehovoril správne veci – povinnosť pomáhať blížnemu, „milovať blížneho svojho ako seba samého“ je kvintesenciou evanjelia a je nespochybniteľná –, ale preto, že sa mi zdalo, že jeho „priority“ (a predovšetkým problém migrantov) boli alebo mohli byť zneužitú na politické účely a kšeftovanie s ľuďmi. Inými slovami, ak je absolútne ľudskou a kresťanskou povinnosťou pomáhať imigrantom, domnievam sa, že by sa to malo diať organicky, organizovane, pripravené, nie chaoticky, predovšetkým tak, že sa neposkytne priestor obchodníkom s ľudským mäsom.

Priestor pre zneužitie médiami

Dokonca aj niektoré jeho vety v páľčivých otázkach sa mi v priebehu rokov zdali nešťastné a médiá ich zneužili a zneužívali aj pre jeho nie dobrú, navyše kastílsku taliančinu alebo pre používanie slov, ktoré boli príliš zjednodušujúce, a preto ich bolo možné podrobiť kritike. Tiež sa mi zdalo absolútne nevhodné, že sa napríklad zúčastňoval v niektorých televíznych programoch pochybnej úrovne, čím strácal na svojej vážnosti.

Postupne sa však môj názor na Františka zmenil. Najmä v posledných rokoch. A to vďaka jeho jasným a odvážnym slovám o vojne, o tejto „tretej svetovej vojne po kúskoch“, o obrovských finančných prostriedkoch, ktoré kazia a ničia svet. S týmito jeho slovami sa plne stotožňujem.

To ma často viedlo k úvahám a prehodnocovaniu pozície pápeža, ktorý zostal verný pôvodnej myšlienke evanjelia, no často zostával nepochopený a predovšetkým bez toho, aby – bohužiaľ – mal praktické prostriedky na dosiahnutie túžobne očakávaných výsledkov a najmä pokoja.

Svet nemá pravdu rád

Koľko horkosti pri počúvaní toľkých jeho slov vyslovených v ľahostajnom tichu „veľkých“! slov, ktoré síce odzneli, ale bez záujmu „mocných“ súčasného sveta. Boli to nielen slová o vojne a nespravodlivosti, ale aj o všetkých nekonečných ľudských biedach a slabostiach. Potom som sa vcítil čoraz viac do pápežovej prosby o návrat k pôvodu, k podstate, k esenciálnym hodnotám evanjelia a kresťanstva, čo je intímna, osobná otázka globálnej rovnosti a spravodlivosti, ktorá prevyší akékoľvek formálne vyjadrenia. Zdalo sa mi a stále sa mi zdá

absurdné, že svet tým slovám nerozumel či nechcel rozumieť.

Len čas ukáže, či František dokázal aspoň zmeniť trajektóriu katolicizmu, ktorého je vo svete stále menej a menej, akiste aj preto, že možno nemá odvahu „byť chudobným“ podľa jeho predstáv. Vždy som sa považoval za katolíka blízkeho tradícii, ale chápem, že katolicizmus sa príliš často venuje formám, a pritom zabúda, že veľké bohatstvo kresťanstva sú predovšetkým slová evanjelia. Slová, ktoré sú vždy veľmi aktuálne aj napriek vedeckým objavom, rozvoju techniky či agnosticizmu, ktorý sa zmocňuje ľahostajného ľudstva a pretvára ho na nepremýšľajúcu masu „klientov a konzumentov“ a vedie ľudí k tomu, aby prestávali myslieť.

Obnovme podstatu kresťanského posolstva

Počúval som a premýšľal o jeho prejavoch o ekonomike, o anonymných finančných tokoch, o hlbokej nespravodlivosti pri rozdeľovaní bohatstva, o obrane stvořenstva, o odvahe riskovať v túžbe po mieri: posvätné, pravdivé slová, spoločné hodnoty pre všetkých mysliacich od mesta Ushuaia po Hirošimu, Šanghaj, Islamabad, Jakartu, od Nouméy po Kapské Mesto, Reykjavík, Honolulu...

Domnievam sa, že Katolícka cirkev musí aktualizovať svoju prítomnosť vo svete aj tým, že bude brať na vedomie nielen realitu súčasného sveta (celibát kňazov, diakonát žien, dôležitosť laikov, misijnú horlivosť), ale aj zameraním sa na podstatu kresťanského posolstva. Nech sa stane novým pápežom ktokoľvek, bude musieť čeliť týmto problémom. Nepochybujem o tom, že František sa skutočne pokúsil túto situáciu zmeniť, aj keď som si vedomý toho, že je príliš skoro na to, aby sme pochopili, či sa mu to naozaj podarilo, ak nie celkom, tak aspoň čiastočne.

Farizejstvo mocných

Čo ma v dňoch pred Františkovým pohrebom trápilo, bola pokrytecká „sanktifikácia“ jeho pamiatky „mocnými“ tohto sveta: za jeho života mu zväčša nevedeli prísť na meno a odrazu ospevovali jeho pamiatku. Viem čo je diplomacia, ale viem aj to, čo je primárna demagógia. Ak by mnohí svetoví lídri neboli farizejskí, tak by sa v deň jeho pohrebu netlačili na Svätopeterskom námestí a nepretŕčali by sa, aby ich bolo vidieť v prvom rade medzi trúchliacimi. Miliómom katolíkov zostáva v srdci zvečnené Františkovo *milosrdenstvo*, nie grimasy podenkových „veľkých“, „mocných“ i „silných“, patriacich už dnes do zabudnutia a do minulosti.

Nech za nás František oroduje. Potrebuje to svet, potrebujeme to my všetci.

Jozef M. Rydlo
člen redakčnej rady

STALO SA

1. mája 1951 Poverenictvo vnútra všetkým miestnym a mestským národným výborom na Slovensku vydalo tajný pokyn, aby v tento deň zabezpečili pohotovosť hasičských zborov, lebo „*triedny nepriateľ by mohol využiť prvomájové oslavy pracujúcich a zakladať v obciach a mestách požiare.*“

1. mája 1964 ministerstvo vnútra ČSSR obmedzilo rozsah hraničného pásma, kde bol doposiaľ možný vstup iba na zvláštne povolenie. Týmto opatrením sa po štrnástich rokoch opäť verejnosti sprístupnil hrad a obec Devín, ako aj ďalšie dediny v blízkosti hranice s Rakúskom.

2. mája 1957 československá tajná služba uniesla z Rakúska Jozefa Vicena, jedného z hlavných organizátorov slovenského hnutia Biela légia. V Prahe ho odsúdili na 25 rokov väzenia.

3. mája 1945 spolu so sovietskou armádou vtiahli na Slovensko aj osobitné jednotky NKVD, ktoré robili očisťovacie akcie proti známym nekomunistickým verejným činiteľom aj v malých dedinách. Nevinné osoby bez akéhokoľvek súdneho pokračovania väznili, sústreďovali v improvizovaných táborech, a potom veľkú časť z nich násilne odviekli do ZSSR. Od októbra 1944 do júna 1945 takto deportovali do ZSSR podľa hrubých odhadov 15 až 20 tisíc slovenských občanov. Podľa najnovších údajov, opierajúcich sa o ruské archívy, išlo až o vyše 70 tisíc občanov Česko-Slovenska.

4. mája 1919 pri návrate lietadlom z Talianska zahynul francúzsky brigádny generál a slovenský člen vedúceho triumvirátu českého a slovenského odboja v zahraničí Dr. Milan Rastislav Štefánik. Spolu s ním zahynuli aj traja talianski sprievodcovia.

5. mája 1945 SNR rozhodnutím č. 1224/945-prez. vydala zatykač na 68-ročného spišského biskupa Jána Vojtaššáka.

5. mája 1947 sa skončila platnosť tzv. retribučného zákona. V celom Československu bolo riešených vyše 130-tisíc trestných oznámení, 713 osôb odsúdili na trest smrti, teda takmer toľko ako v Nemecku, 741 na doživotie a takmer 20 tisíc na stratu slobody.

5. mája 1950 z funkcie predsedu Zboru povereníkov bol odvolaný Gustáv Husák. Spolu s ním opustil funkciu aj povereník školstva a kultúry Ladislav Novomeský. Za predsedu Zboru povereníkov bol vymenovaný Čech pôsobiaci na Slovensku Karel Bacílek, povereníkom školstva sa stal Ernest Sýkora.

8. mája 1945 vláda SR v exile v rakúskom Kremšmünstere podpísala dokument, ktorým sa bezvýhradne podrobila veliteľovi 20. korpusu 3. americkej armády generálovi Waltonovi H. Walkerovi. V ten deň sa skončila vojna v Európe.

8. mája 1968 československý prezident Ludvík Svoboda vydal rozhodnutie o všeobecnej amnestii. Na slobodu boli prepustení takmer všetci politickí väzni, niektorí z nich si odpykávali tresty od skončenia vojny.

9. mája 1948 Národné zhromaždenie ČSR prijalo novú ústavu, ktorá v krajine zaviedla komunistickú diktatúru, skrývajúcu sa pod názvom ľudovodemokratické zriadenie. Síce zaručovala základné ľudské práva, zároveň však umožňovala ich obmedzenie i zrušenie na základe zákonov. Za základnú občiansku povinnosť určila dbať o záujmy štátu. Služba v armáde bola predstavená ako najvyššia občianska česť

10. – 11. mája 1848 sa z iniciatívy Štefana M. Daxnera zišla porada slovenských národovcov v Liptovskom Sv. Mikuláši, na ktorej zastavili Žiadosti slovenského národa. V štrnástich bodoch obsahovali program slovenského národno-revolučného hnutia. Jeho obsah predstavuje dôležitý dokument o štátoprávných požiadavkách Slovákov.

11. mája 1943 profesor patologickej anatómie na

Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity MUDr. František Šubík, ktorý sa zúčastnil na exkurzii medzinárodnej komisie súdnych lekárov do ruskej obce Katyni (Smolensk), kde objavili masový hrob Sovietmi zavraždených poľských dôstojníkov, vojakov a intelektuálnych pracovníkov, verejnou prednáškou v Bratislave informoval o výsledkoch zistených komisiou. Táto potvrdila, že masová vražda sa stala v roku 1940 a bola dielom príslušníkov sovietskych policajných orgánov.

11. mája 1944 vymenoval pápež Pius XII. nitrianskeho biskupa Dr. Karola Kmečka za arcibiskupa.

12. mája 1635 bola založená Trnavská univerzita.

12. mája 1944 sa uskutočnila posledná návšteva predstaviteľov Slovenskej republiky v hlavnom stane Adolfa Hitlera v Klessheime, ktorú viedol prezident Jozef Tiso. V rámci rozhovoru sa Tiso Hitlera opýtal, či nehodlá uzavrieť mier, na čo mu führer odvetil, že najprv pri pokuse o vyodenie porazi západných spojencov a tým si zlepši mierové podmienky. Nemci súhlasili s vytvorením poľného zboru slovenskej armády na východnom Slovensku, pod vedením generála Augustína Malára. Zbor vedenie štátu plánovalo vo vhodnom čase využiť na prechod na stranu protihitlerovskej koalície.

12. mája 1948 v Paríži vznikla Slovenská národná rada v zahraničí ako ústredný orgán exilových Slovákov v boji za samostatnosť

13. mája 2004 zomrel v Bratislave Jozef Tomášek, zakladajúci člen organizácie politických väzňov na Slovensku. Za druhého podpredsedu bol zvolený 8.1.1990. Väznený bol v rokoch 1958-1962.

13. mája 1882 v Rajci sa narodil Andrej Škrábik, kňaz, spisovateľ, od roku 1943 biskup v Banskej Bystrici. Ako cirkevný hodnostár a publicista odsudzoval komunistickú ideológiu a preto bol po roku 1948 vystavený perzekúciám a fyzickému týraniu.

15. mája 1720 sa v Štiavnických Baniach narodil Maximilián Hell.

15. mája 1945 v Bratislave sa konalo prvé riadne zasadanie SNR, na ktorom bol prijatý dokument *Ohlas k českému národu*. Jednostranne deklaroval vôľu Slovákov žiť s Čechmi v spoločnej republike, ktorá sa politicky, hospodársky a vojensky bude opierať o baštu Slovanstva Sovietsky zväz. Ďalej prijala zákon č. 33 o potrestaní fašistických zločincov, okupantov a kolaborantov a o retribučnom súdnictve. Zákon stanovoval trest smrti aj za zradu na SNP či za propagáciu a schvaľovanie politiky nacistického Nemecka. 15. mája 1945 partizáni z oddielu Za vlasť pod vedením podplukovníka Savelieva podnikli trestný nájazd na obec Divina. Zavraždili desať obyvateľov obce a troch ťažko zranili.

15. mája 1948 Štátny súd vyniesol rozsudok nad činiteľmi Demokratickej strany, obvinenými z protištátneho sprisahania. L. Obtulovič bol odsúdený na 8 rokov, P. Maxoň a František Jurčovič na 7, Ján Kempný a Jozef Staško na 6, Miloš Bugár na 1 rok a Pavol Čarnogurský na 18 mesiacov.

16. mája 1949 dvadsaťjeden príslušníkov polície obsadilo Saleziánsky ústav v Michalovciach a ich vedúci oznámil riaditeľovi prof. Štefanovi Faberovi, že je zbavený svojich funkcií predstaveného saleziánskeho ústavu a správcu príslušnej farnosti. Všetkých rehoľníkov odviezli a eskortovali s ozbrojenou strážou až do Šaštína. Približne v tom istom čase podobne likvidovali ďalšie tri saleziánske diela v Žiline, v Trnave a v Komárne. To bola prvá násilná a protiprávna akcia komunistického režimu proti katolíckej rehoľníckej odvetve pred ich oficiálnou likvidáciou. Postupne tým istým spôsobom likvidovali ďalších 24 kláštorov iných rehoľníckych spoločností.

19. mája 1941 slovenská vláda sa uzniesla, že štátnou

hymnou Slovenskej republiky bude národná hymnická pieseň Hej Slováci v hudobnej úprave Alexandra Moyzesa. Hymna sa mala hrať alebo spievať pri oficiálnych príležitostiach, oslavách a aj v kostoloch pri bohoslužbách konaných v súvislosti so štátnym sviatkom.

20. mája 1945 sa v Jablonke uskutočnilo protestné zhromaždenie proti pripojeniu slovenských obcí Hornej Oravy k Poľsku.

20. mája 1950 v Prahe zriadili ministerstvo národnej bezpečnosti, ktoré viedol najprv Ladislav Kopřiva a od 23. 1. 1952 K. Bacílek. Toto ministerstvo sa stalo výkonným orgánom nekontrolovateľného bezprávia a teroru proti všetkým „nepriateľom“ totalitnej komunistickej strany v celej ČSR.

21. mája 2004 zomrel v Ružomberku zakladajúci člen organizácie politických väzňov na Slovensku Pavol Broďanský.

22. mája 1927 na pútnikom zhromaždení v Šaštíne zverejnili dekrét Pia IX. *Celebre apud gentem Slovacum*, ktorým vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za patrónku Slovenska.

23. mája 1949 v Trstenej vypukla prvá vzbura veriacich na Slovensku. Dav asi 200 ľudí sa snažil ochrániť svojho kňaza Viktora Trstenskeho pred zatknutím. Proti vzbúrencom zasiahli jednotky Národnej a Štátnej bezpečnosti.

24. mája 1918 prišiel do Spojených štátov predseda Česko-Slovenskej národnej rady profesor Tomáš G. Masaryk a vo svojom prejave k Slovákom v Pittsburghu vyhlásil: „Bude slobodné Česko a bude slobodné Slovensko. Na Slovensku politické vedenie, školy, súdnictvo a všetko iné bude slovenské, v Čechách české.“ Na základe tohto vyhlásenia predstaviteľ slovenských a českých spolkov, aj prof. T. G. Masaryk, 30. mája podpísali Česko-Slovenskú dohodu.

25. mája 1922 skupina útočníkov napadla a zdemolovala bratislavskú redakciu denníka SES Slováci.

25. mája 1945 SNR rozpustila všetky katolícke organizácie a spolky.

25. mája 1991 pápež Ján Pavol II. pociť sídelného biskupa v Nitre, politického väzňa Mons. Jána Chryzostoma Korca hodnosťou kardinála. Do tejto vysokej funkcie medzi najbližších poradcov pápeža bol slávnostne inštalovaný v Ríme 28. júna.

25. mája 1985 vymenoval pápež Jozefa Tomka za kardinála.

26. mája 1946 sa v Československu uskutočnili parlamentné voľby, na ktorých si voliči mohli vybrať jednu zo štyroch povolených strán združených v Národnom fronte. Voliči nemeckej a maďarskej národnosti ako aj tzv. kolaboranti boli pozbavení hlasovacieho práva, čo predstavovalo takmer jednu tretinu.

27. mája 1942 Slováci Jozef Gabčík spolu s Janom Kubišom spáchali v Prahe atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha.

29. mája 1960 vznikla Slovenská oslobodzovacia rada spojením SNR v zahraničí a Slovenského oslobodzovacieho výboru.

29. mája 1975 Federálne zhromaždenie jednomyselne zvolilo generálneho tajomníka ÚV KSČ Gustáva Husáka za prezidenta Československa.

30. mája 1953 Národné zhromaždenie v tajnosti prijalo zákon o menovej reforme. Občania si v hotovosti mohli vymeniť 300 starých korún za 60 nových. V rovnakom pomere sa menili mzdy a ceny. Ostatná hotovosť aj vklady sa vymieňali v pomere 50 : 1, nad 100 000 korún v pomere 500 : 1.

Máj 1947 - v tomto čase bolo na Slovensku ešte stále deväť pracovných táborov, v ktorých živilo vyše 900 osôb. Ku koncu roka sa ich stav zvýšil na 1387.

PRIPOMÍNAME SI

V júni si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

60 rokov

Judita Zdechovanová, Detva 31.5.1965

65 rokov

Vladimír Hagara, Nitrianske Pravno 17.5.1960

70 rokov

Ján Hasaj, Levoča 11.5.1955
Marta Maková, Šalková 13.5.1955
Marta Loučičanová, Žiar nad Hronom 26.5.1955

75 rokov

Pavol Moravčík, Partizánske 3.5.1950

80 rokov

Mikuláš Kubík, Kysucké Nové Mesto 7.5.1945

81 rokov

Anton Sládek, Ilava, Klobošice 11.5.1944

Rudolf Fusik, Nová Dubnica 17.5.1944

82 rokov

Imrich Szedlák, Bratislava 14.5.1943

84 rokov

Anna Bulová, Slovenská Ľupča 7.5.1941
Emília Gajdošová, Hlohovec 12.5.1941
Irena Lichtmaneggerová, Širkovce 16.5.1941

JUDr. Peter Zima, Banská Bystrica 29.5.1941

85 rokov

Žofia Szatmáryová, Spišské Vlachy 12.5.1940

Ing. Tatiana Matúšková, Bratislava 13.5.1940

Ladislav Solár, Nitra 14.5.1940

Anna Letrichová, Krásna Hôrka 18.5.1940

Ema Ballová, Nitra 20.5.1940

Jolana Lukáčová, Michalovce 24.5.1940

87 rokov

Jozef Dvorčák, Levoča 17.5.1938

88 rokov

Eliška Lončičáková, Bratislava 15.5.1937

Mária Mišeje, USA 25.5.1937

89 rokov

Ladislav Lenčeš, Nitra 28.5.1936

90 rokov

Oľga Ostrožlíková, Úľany nad Žitavou 2.5.1935

Margita Luknišová, Nitra 27.5.1935

97 rokov

Magdaléna Salvianyová, Trnava 17.5.1928

Božena Zacharová, Bratislava 19.5.1928

Jubilantom srdečne blahoželáme

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava	50 EUR
Michal Malatinský, Bratislava	10 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava	20 EUR
Eduard Sládkovič, Limbach	26 EUR
Kamil Bednár, Trstená	2 EUR
Vojtech Bednár, Trstená	22 EUR
Magdaléna Brodňanská, Žaškov	22 EUR
Jozef Brodňanský, Dolný Kubín	14 EUR
Agneša Lakoščíková, Dolný Kubín	8 EUR
Mária Mišeje, USA	51 EUR
Helena Záhorová, Bziny	20 EUR
Miroslav Záhora, Dolný Kubín	20 EUR
Martin Lacko, Modrová	50 EUR
Ing. Marián Hromádka, Trnava	20 EUR
Anna Letrichová, Krásna Hôrka	80 EUR
ThDr. Ján Košíar, Bratislava	100 EUR
Ing. Viliam Zopp, Bratislava	20 EUR
Eva Šilhavá, Bratislava	46 EUR
Mária Jancová, Bratislava	10 EUR
Mária Sýkorová, Trnava	16 EUR
Marta Krištofčíková, Bratislava	5 EUR
Riccardo Pudis, Rím	50 EUR
Vojtech Polnišer, Tlmače	10 EUR
Soňa a Peter Svoreňová, Bratislava	72 EUR
Ing. Rastislav Kalafut, Bratislava	6 EUR
Helena Halková, Banská Bystrica	50 EUR
Anna Benčatová, Banská Bystrica	50 EUR
Irena Gubalová, Hodejov	50 EUR
Marek Murajda, Banská Bystrica	50 EUR
Ing. Ivan Kliment, Tuhár	50 EUR
Ing. Marián Žalobín, Košice	50 EUR
Marián Istók, Košice	50 EUR
Ing. Veronika Starzyk, Košice	50 EUR
Alžbeta Loudová, Nitra	50 EUR
Agáta Fišerová, Ivanka pri Nitre	50 EUR
Ing. Soňa Šubová, Nitra	50 EUR
Mgr. Zuzana Šubová, Nitra	50 EUR
Matej Šulej, Veľká Lomnica	50 EUR
Mária Dvorčáková, Levoča	50 EUR
Nikoleta Dvorčáková, Bratislava	50 EUR
Kvetoslav Gregor, Čadca	50 EUR
Pavol Zuskáč, Nededza	50 EUR
Jozef Herman, Svätý Jur	50 EUR
Ing. Peter Prokop, Senec	50 EUR
MVDr. Peter Blaško, Bratislava	50 EUR
Ľubomír Pekarovič st.	50 EUR
Ľubomír Pekarovič ml.	50 EUR
Patrik Eckert, Sered	50 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

OPRAVA

V minulom čísle, v článku Bilancovali v Košiciach došlo k chybe v texte pod obr. Správne má byť: Ing. Rudolf Čičák, Juraj Vrábel a Ing. Ján Brodňanský. Čitateľom sa ospravedľujeme. (red)

PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod.**

Pozvánka

na spomienkové stretnutie pri príležitosti 76. výročia štátnej Katolíckej akcie Dolnokrupanská vzbura.

Termín: 19. jún 2025 o 10.00 hod.

Miesto stretnutia: obec Dolná Krupá

Program: 10.00 hod. sv. omša v Kostole sv. Ondreja

11.00 hod. prednášky v kultúrnom stredisku

12.00 hod. odovzdávanie pamätných listov

ÚPN účastníkom vzbury

12.10 hod. diskusia

12.30 hod. občerstvenie

Organizátor: obec Dolná Krupá

Spoluorganizátor: Farský úrad Dolná Krupá,

ÚPN Bratislava, Regionálna organizácia PV

ZPKO v Trnave

Kontakt: Vendelín Šuran 0905 159 735

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Bývalý minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort nebude financovať náš časopis Svedectvo a súčasné vedenie rezortu zrejme nedopatrením rozhodnutie bývalého vedenia MV SR nezrušilo. Preto aj naďalej sme odkázaní na Vašu pomoc, bez ktorej vydávanie Svedectva nie je možné zabezpečiť. Výšku štátnej dotácie síce súčasná vláda vrátila na úroveň spred vlády Igora Matoviča, ibaže stále zostáva v platnosti zákaz financovať z nej aj vydávanie Svedectva. Znovu sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom

okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa najdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na **číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109**, alebo sa kontaktujú na tel. číslo: 02-52 63 81 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO a časopisu Svedectvo

Evidenčný list pamätihodnosti mesta Bratislavy

BA-II.-C.3

Mesto: Bratislava

Mestská časť: Bratislava – Vrakuňa

Adresa: **Popradská ul.**

Adresa popisom: v areáli cintorína Vrakuňa

Typ pamätihodnosti: kategória 1A – hmotné nehnuteľné

Názov pamätihodnosti: **Pamätník obetí komunistického režimu**

č. v zozname pamätihodností Vrakuňa: nie je evidovaný

Foto:

